

'Poljoprivredni Prosvetitelji'

Автор(и): Растителна защита ; гл. ас. д-р Иван Алексиев, от ИРГР в Садово; доц. д-р Катя Узунджалиева, ИРГР – Садово

Дата: 01.11.2020 Брой: 11/2020

Prvog novembra obeležavamo Dan nacionalnih buditelja. Na ovaj dan odajemo počast radu svih prosvetitelja koji su otvorili vrata znanja u ime opšteg dobra. Takođe ćemo otkriti plamen plemenitog dela u osnivanju poljoprivredne nauke u Bugarskoj još pre 140 godina. Zahvaljujemo se svim buditeljima koji prepoznaju potrebu za kvalitetnim obrazovanjem i uz veliki rad i napor nastavljaju da idu napred!

Na Dan nacionalnih buditelja vratićemo se u prošlost da vas podsetimo da se rad bugarskih prosvetitelja može naći i u stvaranju poljoprivredne nauke u našoj zemlji. Prema Poljoprivrednoj akademiji, još 1853. godine Nikola Ikonovitch – Žeravneneca je objavio prvu knjigu o poljoprivredi, čime je postavio temelje poljoprivredne

literature u zemlji. Nastavnik po pozivu i duši, uspeo je da sistematizuje glavne pravce razvoja poljoprivrede u Bugarskoj početkom 19. veka.

Nešto kasnije, 1888. godine, Georgi Zlatarski i Nikola Lazarov izvršili su težak zadatak objavljivanja udžbenika zoologije za niže razrede srednjih škola – "Životinje", ilustrovanog sa 298 slika. A u svom udžbeniku o gazdinstvu (Udžbenik o gazdinstvu – Domaće i poljsko baštovanstvo, svilogradnja, pčelarstvo, živinarstvo i stočarstvo) iz 1894. godine, Dimitar Popov je napisao da ljubav prema poljoprivredi, baštovanstvu, pčelarstvu i svilogradnji treba podsticati i širiti.

140 godina poljoprivredne nauke u Bugarskoj

Možda malo ko zna, ali istorijski gledano, poljoprivredna nauka Bugarske započela je kao jedna od prvih na svetu. Godine 1835. istraživač Busingo je osnovao prvu poljoprivrednu oglednu stanicu u Francuskoj, njegovom primeru su sledili u Engleskoj 1843. godine, 1847. godine otvorena je poznata ogledna stanica Svalöv u Švedskoj, a 1852. godine to se dogodilo i u Nemačkoj. Pre sto četrdeset godina, 1882. godine, nakon ogromnih napora istaknutog bugarskog preporoditelja Dimitara Naumova, umesto da se osnuje uzorna, dobro opremljena gazdinstva sa demonstrativnim karakterom pri novoizgrađenoj poljoprivrednoj školi u Sadovu, stvoreno je prvo ogledno polje i time je postavljen početak poljoprivredne nauke u Bugarskoj. Oblastna uprava u Plovdivu odobrila je osnivanje u Sadovu Oglednog (ispitnog) polja sa za to vreme dobro opremljenim laboratorijama za istraživačke i obrazovne aktivnosti, tada nazvanim "službama". Teško je danas zamisliti, ali činjenica je da samo nekoliko godina nakon našeg oslobođenja od osmanske vlasti, još u "Istočnoj Rumeliji", nekoliko prosvetljenih, naprednih ljudi, koji su završili obrazovanje "u inostranstvu" i videli šta je "savremena poljoprivreda", odlučilo je da našoj mladoj agrarnoj državi treba prosvetljenje i razvoj. Stoga su stvorili ogledno polje gde su mogli da proučavaju i proveravaju šta je prikladnije pod našim uslovima i šta je bolje za naše poljoprivrednike. Takođe su organizovali izdavačku delatnost kako bi popularizovali svoja "otkrića" i stečeno iskustvo. Časopis "Sadovo" jedno je od prvih poljoprivrednih izdanja koje se pojavilo na našim prostorima krajem 19. veka.

Prva poljoprivredna ogledna stanica u Bugarskoj osnovana je 1902. godine u Sadovu od strane izuzetnog istraživača Konstantina Malkova, koji je odigrao ključnu ulogu u razvoju glavnih oblasti poljoprivredne nauke: biljnih genetičkih resursa, oplemenjivanja, semenarstva i zaštite bilja.

Veliki Bugari u poljoprivredi

Konstantin Malkov

Konstantin Malkov rođen je u bugarskoj četvrti buntovnog planinskog grada Kruševa 1873. godine, Makedonija (danas Severna Makedonija). Njegova porodica se preselila da živi u Orhaniju (Botevgradu). Školovao se u Državnoj srednjoj poljoprivrednoj školi u Sadovu. Visoko poljoprivredno obrazovanje završio je u Haleu, Nemačka. Specijalizovao se za eksperimentalni rad u Getingenu i za bolesti gajenih biljaka u Berlinu. Po povratku u Bugarsku, predavao je u Državnoj srednjoj vinogradarskoj i poljoprivrednoj školi u Plevenu, u Srednjoj poljoprivrednoj školi "Obrazcov Čiflik" u Rusčuku i u Državnoj srednjoj poljoprivrednoj školi u Sadovu, gde je Malkov zamislio ideju da se malo ogledno polje pri školi pretvori u Poljoprivrednu oglednu stanicu, poput onih koje je video u Evropi. Nakon određenih poteškoća, 27. avgusta 1901. godine, Naredbom br. 838 Ministarstva trgovine i poljoprivrede, imenovan je za njenog direktora. Tako je, pre 120 godina, u septembru 1902. godine, zvanično otvorena Državna poljoprivredna ogledna stanica Sadovo sa zadatkom da radi na

poboljšanju poljoprivrednih useva u kvantitativnom i kvalitativnom smislu i da proučava bolesti i štetočine gajenih biljaka.

Konstantin Malkov ostavio je generacijama agronoma i istraživača izuzetno vredne studije, uključujući klasifikaciju bugarskih pšenica; proučavao je južne useve, uglavnom pamuk; sproveo je, za svoje vreme, opsežna istraživanja bolesti i štetočina gajenih biljaka, otkrivajući nove bolesti ovih biljaka do tada nepoznate nauci. Tokom svog kratkog, ali izuzetno plodnog života, naučnik je objavio 273 rada vezana za poljoprivrednu nauku. Autentični naučni radovi čuvaju se u specijalizovanoj biblioteci Instituta za biljne genetičke resurse (IPGR).

Akad. Pavel Popov

Sudbinom, pre 120 godina, iste 1902. godine, godine otvaranja Državne poljoprivredne ogledne stanice u Sadovu, rođen je jedan od njenih najistaknutijih budućih predstavnika, jedan od velikana poljoprivredne nauke u Bugarskoj – akad. Pavel Popov. Počevši da radi u Sadovu 1928. godine, učestvovao je u periodu razvoja stanice koji se odlikovao neprestanim napretkom u istraživačkom procesu i njenim učvršćivanjem kao vitalne jedinice koja se bavi problemima oplemenjivanja pšenice i mnogih drugih useva važnih za našu zemlju. Akad. P. Popov bio je naučnik koji je u Sadovu radio s najvećim međunarodnim autoritetom; bio je čovek koji je stvorio školu mišljenja na koju su ponosni svi njegovi sledbenici. Iako nikada nije postao direktor, ostavio je najdublji trag u slavnoj istoriji poljoprivredne nauke u Sadovu. Uz njegovo učešće stvoreno je 67 sorti pšenice, paprike,

kikirikija, maka, susama i drugih. Oplemenjivanje pšenice u Bugarskoj doveo je na svetski nivo i napisao preko 750 naučnih i popularno-naučnih članaka. Njegove reči su: "Sadovo se može smatrati pionirima u agronomskoj nauci Bugarske i zaslužuje da postane grad-spomenik bugarske poljoprivredne nauke."

**Članak je ažuriran 01.11.2022.*